

De principiis rerum, elementis et causis

Giordano Bruno

DE RERUM PRINCIPIIS ET ELEMENTIS ET CAUSIS.

A.º 1590 16 Martii ***

Rerum causae efficientes et moventes sunt intellectus et anima, supra quibus est principium unum absolutum, mens seu veritas, quorum essentia et potentia est infinita intensive et extensive: extensive, quia sunt in toto infinito seu ubique; intensive, quia sunt tota in toto et tota ubique. Sed mens eminentius; tota enim in toto est ita ut etiam sit tota extra totum et supra totum, quandoquidem est ens absolutum et per se et sibi sufficiens. Intellectus vero et anima non sunt extra totum neque supra totum, nisi mentis et intellectus significationem confundas, capiendo utrumque sub uno significato; atqui intellectus est in intelligibilibus et cum intelligibilibus, anima est cum et in viventibus, tota in cunctis, tota in singulis, et intellectus totus in cunctis et totus in singulis, mens est vero in se ipsa seu ea ipsa, seu se ipsa.

Sub istis est unum spacium infinitum, infinitae substantiae capax, in quo aliquid esse potest. Sicut enim haec visibilia, quae ad nostros sensus perveniunt, hoc spacium complent quod eorum exaequat magnitudinem, ita sunt quae et aliud spacium complere possunt vel complent, extra hoc ipsum et in infinitum, quod quidem spacium non est minoris potentiae receptivae quam istud, quod sane num sit, nemo nisi mente captus in dubium revocabit. An vero sicut est eiusdem potentiae, ita etiam sit eiusdem actus, nemo praeterquam valde imbecillis intelligentiae philosophus ambiget; ea enim potentia, quae constituit hoc spacium repletum, eadem et similis potentiae spacium usque et usque replere poterit, si potentia passiva ubique eadem et activa. Et hoc pluribus rationibus ostendimus in dialogis "De infinito et universo et mundis".

In spacio subinde sunt duo materialia, terra videlicet et aqua. Terram appellamus interdum aridam, interdum atomos; aqua interdum est vapor, interdum magis subtiliata est aer.

Duo consistentia immaterialia sunt spiritus et anima communiter dicta.

In duobus principiis materialibus, puta aqua et terra, consistunt tenebrae; et nomine tenebrarum usurpantur, praesertim aqua, quae interdum Abyssus interdum Styx appellatur, et intelligitur tanquam genitura omnium rerum, ut intellexit Thales et Moises, qui spiritum Dei incubantem in aquis introduxit, quasi dans illis virtutem procreatricem, sicut quando gallina incubat supra ovis; et quia omnia rerum semina sunt humida, ideo rerum omnium semen aquam appellat, unde dividens mundum in inferiorem et superiorem utitur modo loquendi quo dicantur species inferiores aquae sub firmamento et aquae superiores supra firmamentum. Hinc omnes philosophi divini et magi et poetae Stygem, quam matricem aquarum intelligunt, matrem Deorum seu specierum intelligunt; et hoc significant Orpheus, Linus, Hesiodus et omnes poetae, cum dicunt Stygem esse inviabile iusiurandum Deorum. Quod haec sit materia cunctarum rerum, signum est quia arida seu atomi fundamentum et consistentiam nullam habent si ne aqua agglutinante, uniente, sustentante; inde bene dixit Thales aquam esse fundamentum terrae, quomodo non intelligunt nostrates, sed eo pacto quo intellexit Psaltes dicens Deum fundasse terram super aquas. Et Moises aridam veluti apparentem extra aquas introducit et ab illis se exerentem. In centro enim debet esse aqua, sicut in medio debet esse gluten circa quod agglutinabilia agglomerantur; terra autem vel arida levissima et instabilis aquae non potest esse fundamentum.

In duobus principiis immaterialibus, spiritu videlicet et anima (immaterialia dico, quia non sunt materia licet in materia, quia spiritus et anima non recipiunt aquam et terram, sed recipiuntur), est lux, quia nimirum radicaliter omnibus in rebus ita insita est, sicut spiritus atque anima; et interdum nomine lucis animam atque spiritum intelligunt. A luce cum aqua, seu cum natura humida, procedit ignis; omnis enim lux, quam vulgo lucem appellamus et ignem lucem, in humido consistit. Quare ubi nullum est humidum, nullus est ignis neque secundum actum neque secundum potentiam. Propterea Moises generationem ignis non nominat, sed sufficebat illi dixisse lucis et aquae seu abyssi, ignem vero intelligit substantiam compositam, non autem principium; unde lux fuit primo productum post consistentiam abyssi et spiritus, et ad primae diei opus refertur, ignis vero qui est sol, nempe lux visibilis in corpore lucido, est opus quartae diei. Et talem ignem ab aquis, ut dictum est, non di stinguit Moises, stellas appellans aquas super caelos seu firmamentum, quia, ut modo notatum est, ignis substantialiter est aqua; ubi nullum humidum, nullus ignis.

Hac stante rerum primordialium distinctione, ad complementum profundioris huius philosophiae (quatenus ad naturalem contemplationem et operationem spectat) praetermittimus metaphysicam considerationem de mente et intellectu, ad peculiarem aliam tractationem differimus contemplationem de spiritu et anima, nunc tantum universalium aggregamus, primo circa lucem communiter et ignem, communem loquendi modum usurpantes; secundo circa spiritum seu ventum seu aerem, etiam sub communi significatione, tertio circa aquam seu vaporem seu tenebras; ultimo circa terram seu aridam.

De luce et igne.

Lux est (1) substantia spiritualis, (2) insensibilis per se, (3) sensibilis vero per substantiam humidam, (4) totam se communicans et diffundens, (5) in natura sicca latens, (6) in humido explicabilis et sensibilis, (7) vehiculum specierum seu imaginum, item qualitatum activarum, in quibus est principium alterativum et immutativum.

I. Dicitur substantia, quandoquidem tum auctoritate Mercurii, Chaldaeorum et Moesae, qui rem creatam non concreatam testantur, ut dictum est, ad opus primae diei in suis parabolis relata; secundo ratione, quia nulli subiecto est alligata, ab omni subiecto absolvitur, producit calorem, quae conditiones sunt alienae a conditionibus eorum quae accidentia appellantur.

II. Est per se insensibilis, quandoquidem lux non est sensibilis, sed lucidum seu lucens, nempe in sua simplicitate non est sensuum obiectum, sed in compositione; unde bene Moises luminaria producta ad quartam diem reducit, lumen a luce distinguens.

III. Sensibilis dicitur per substantiam humidam, quia non prius lux lucet, quam migraverit in ignis substantiam, quod est ubi in corpus lucidum vel per se vel per aliud. Corpus lucidum per se est substantia humida, quam lux intimius penetrando accendit, cuiusmodi est omnis flamma et omne ignitum; per aliud, sicut corpus diaphanon terminatum opaco cui superficies lenis est. Unde lucere videmus aquam, vitrum, crystallum et reliqua omnia, quae non sine aqua sunt huiusmodi. Propterea concludimus omne corpus lucidum esse aqueum, lucem vero esse substantiam quandam in aqua vel cum aqua vel circa aquam.

IV. Dicitur se tota communicans. Lux enim et per lucem calor et per calorem ignis non partitione quadam, sed propagatione certa amplificatur, propagatur et diffunditur, ut patet in flamma quae est in una lampade, quae excitat flammam in infinitis lampadibus et infinitam potest accendere materiam absque sui diminutione; cuius rei ratio est quia lux seminaliter est ubique, etiam in tenebris, licet non secundum eum actum quo luceat, unde denominative appelletur lumen; et haec est differentia inter lucem et lumen, sicut inter substantiam simplicem per se et compositam.

V. In natura sicca latens est; cinis enim non est sine igne, imo in cinere est ignis. Similiter et in calce secundum rationem seminalem, non autem secundum actum quo vulgus appellat ignem, quandoquidem quod vulgus dicit ignem nos ignitum dicimus. Vehementius et fortius igneae substantiae sunt in calce quam in cinere, quia lapis fortius retinet calorem et servat ignem quam lignum; calor vero exurgit in igneam substantiam adiecto humido, quia, ut dictum est, ignis actus in humido consistit, ideo superfusa aqua ad calcem exurgit ignis et ab igne lux ingeneratur. Contrario enim ordine resurgit lux ab igne et ignis ab humido, sicut e converso a luce oritur calor, a calore ignis seminarius et originalis, ab igne huiusmodi vulgaris ignis seu substantia humida ignita.

Quod calida substantia lateat in cineribus seu ignis, manifestum est ex eo quod cineres ita videntur agere in aquam sicut ignis; unde sequitur ratio [in] qua vas aquae plenum cinere tantum potest recipere aquae, quantum vas idem vacuum. Cuius rei rationem intelligimus esse hanc, quod aqua conrescit vel angustiatur vel imminuitur per cinerem, cinereum item corpus per aquam inspissatur, unde aqua minorem spatii dimensionem occupat propter cinerem, et cinis minorem propter aquam; et ideo quantum duo poterant occupare in duobus locis, occupant in medietate illius spatii. Hoc non est quod referant, sympathia inquam sicci in humidum et humidi in siccum, quandoquidem duae istae qualitates ab iisdem passivae appellantur, non activae. Ergo est a calida natura existente in cinere et frigida existente in aqua primo, unde sequitur altero in siccitatem cineris et humiditatem aquae. In cinere ergo est ignis originaliter, primordialiter, causaliter; in aqua vero realiter, effectuali ter et sensibiliter tandem. Bene ergo dixit Democritus lucem substantiam siccam, quae in humido producit calorem et ex calore lucet, communicata vero atque diffusa a corpore lucido per lucem producit calorem, ut patet in speculis, qui ex superficie concava perlectunt lucem et exsuscitant calorem in opposita corpora; et in amphoris aqua plenis, quae superficie convexa in subiectum corpus immittunt lucem et ignem.

Ut Deus non sine magno latente arcano, quo dicitur a Moise produxisse lucem et post lucem omnia quae sunt post spiritum et aquam, seu abyssum atque caelum, ita et omnis qui mirabilia in natura vult perficere, virtutes lucis ut pro modulo contemplabitur et observabit, ita et opera sua in apertum producit. Observant hoc maxime magi, unde incantantes, fascinantes curant ut umbra sua fascinandum contegant, et ex adversa a luce subtrahenda consistant; ab eclipsibus et circumstantiis umbrarum futura mala praedicunt, nulla vero bonorum; planetae combusti quos appellant, et sub radiis solaribus latentes, et consequenter obscuri atque mutili, aut nullius aut maleficae virtutis perhibentur; Hyr... umbra sua canes devincit ne latrent ac moveantur, sed torpeant et consistant. Unde ad lucem referunt omnia bona, ad tenebras omnia mala et privationes. Inde felicitas ipsa dicitur serenitas, dies, lux, homo felix dicitur clarus, illustris, homo infelix obscurus.

Lucem per se nulla ars subministrat atque studium, sed concitatur diversis muneribus per diversos ignes, diversi ignes per diversas substantias humiditas; unde diversi et varii humores varios produunt ignes, et varii ignes variam lucem emittunt, et variae luces varias facultates, variae facultates varios effectus. Aliud est opus lucis solaris, aliud lucis quae suscitatur a flammis penes nos. Dicunt magi vitem propagantem uvam in oleo tales spiritus et virtutem infundere in hanc humidam substantiam, ut lux fusa per ipsam uvarum effigiem repraesentet in tenebris; pellem serpentis involutum in lychno seu pro lychno intinctum et accensum, serpentum speciem exsuscitare cum lumine. Aiunt etiam candelas ex cera ita confectas artificiosas, ut involuta papiro scripta, eo ordine quo flamma absument humorem, eodem quoque verba et intentiones somniant alicui insinuari, aperiri. Mira sunt quae referunt alia plurima, quae omnia referuntur ad opus lucis. Ita sine igne nihil faciunt magi, nih il sacrifici, nihil medici, si rem penitus inspicias. Propterea dictum est in ultima clausula ignem esse vehiculum specierum et virtutum.

Quod attinet ad alias de igne contemplationes, circa eius motum discutere pluribus pertinet ad physicum; illud tamen potest ad hanc speculationem pertinere, ut consideretur ultra et quae superius considerabantur circa motum elementorum seu corporum in suo loco circularem vel circularis asseclam. Lux seu ignis, ut insitus est in omnibus rebus compositis, potius habet motum moventis quam moti; illud enim quod movetur non videtur esse ignis, sed ignitum, sicut in lignis, lampadibus, in candelis et in omni materia, quae comburitur, evolat fumes, vapor, qui accensivae virtuti propinquus ignitus apparet, lucet et est sensibilis; et hic est qui veluti contrarium fugiens per spacium seu inane dispergitur, et vulgus id appellat ignem et sursum ascendere dicit, cum tamen non magis sursum quam ad omnes in sphaericum differentias agatur vapor ignitus. Penitus vero nos rei naturam inspicientes, illum ignem, qui candelam accensam servat et cuius semina substantialia permanent, non dicimus esse flammam, sed illud quod inflammat vaporem, seu quod flammam producit et lumen illud ei aculatur, et hoc permanet in candela quamdiu accensa erit, et pabulum illi praebebit; quod vero evolat, ut dictum est, est candelae substantia, seu sevi, cerae seu olei, in vaporem versa et inflammata, quae ita continuo fluit seu effluit a candela per ignis resolutionem, sicut a fonte fluvius, ita ut nunquam sit eadem flamma et idem vapor qui apparet, sed semper alius atque alius. Unde facem illam, quam videmus ardentem, vix ad unum instans numero eandem debemus intelligere, licet immutabilis et constans apparet; nihilo tamen minus ipsam aliam et aliam continuo debemus iudicare, quam superevolans fumes semper est alius atque alius in quem semper necessario alia atque alia flamma convertitur. Ergo ignis constans et absumens adipem, seu substantiam illam combustibilem, non est illa flamma evolans, quae ignem fugit et ab igne veluti

contrario se proripit, sed quaedam spiritalis substantia invisibilis, cuius motus progressivus in agendo est deorsum; et hic est modus quo conservat se ipsum in subiecto et agit in subiecto. Fatemur eundem sursum ascendere substantiam pariter corrodendo, item dextrorsum sinistrorsum persequendo nutrimentum et pabulum quod potis est contingere.

Porro in enumeratis, ut in candela etc., motus omnino est deorsum, at motus sursum esset illi contrarius et destructivus. Ex istis non mediocri contemplationi locus aperitur, si distinguamus verum ignem a vulgari igne, et ignem vitalem ab igne lucido, et ignem illum qui est vita viventium et animalium ab igne destructivo, corrosivo et violento, item ignem secundum unam speciem et qualitatem et ignem secundum alias species.

Hic adverte nos sub titulo ignis etiam intelligere quod circumfertur de calore; principium enim calefactivum dicimus ignem; motus, vita, sensus, in omnibus his, quae per se moventur, vivunt et sentiunt, est ab hoc igne seu calore, qui ut est proprius rebus, dicitur natus; ut est alienus, dicitur extraneus et peregrinus. Et hae duae ignis species solent esse contrariae et mutuo se a substantiis expellere.

Hinc adverte vulgi et praesertim medicorum communiter loquentium errorem, qui, quasi una esset caloris seu ignis species, constituunt gradus, quibus dicunt hoc in primo, illud in secundo, hoc in tertio etc., usque ad septimum vel ultra gradum; itaque sequitur compositio mira et multiplicatio verborum sine sensu et significatione. Qui enim ad eandem caliditatis speciem referat caliditatem ignis, qui est secundum tactum, et ignitorum, quae secundum tactum recipiunt gradus intensionis et remissionis et ab igne dicuntur magis concocta et minus concocta, ut dicuntur minus vel magis cruda, indigesta vel digesta et alia quae sunt calida secundum gustum, et haec secundum innumeras species; caliditas enim caepae et allii est alia specie, item nasturtii, cardellae, garyophyllorum omnino sunt aliae caloris species, valde diversae secundum speciem, et non ad eandem scalam complectentem illorum gradus pertinentes. Hinc unius speciei calidum adiectum calido alterius speciei non intendit ipsum neque adiuvat et promovet plus quam lumen adiuvet sonum vel sonus adiuvet vel promoveat visum; haec enim licet sub titulo calidi, frigidi et humidi et sicci currant eodem, non tamen sunt eadem secundum qualitatem species physice intelligendo et secundum rationem cuiusque propriam. Quod si ita doctrina illa gradationum omnino vana est, praeterquam quae fuerit applicata et relata ad quantitatem et qualitatem eiusdem speciei, sicut sunt gradus in calore febris, in humiditate huius vel illius simplicis actione, huius vel illius corporis passiva, nempe cerebri, hepatis etc.

Hinc data est occasio cuidam maniae quorundam medicorum, quos de mania disputantes vidi in quadam Germanica Academia, qui acerrimo et magno cum fremitu et ira arguebant quendam, qui pro thesi remedium contra maniam a Mesue desumptum et optimum annotaverat, nempe adhibendo capiti ad cerebri consolidationem muscum et masticem, thus et alia huiusmodi, cui illi opponebant morbi siccitatem et caliditatem, quam bonus iste siccis atque calidis curare contendebat, cum tamen dicerent adversarii quod talibus remediis constitutum promoveret ad extremos, sed miser ille pendens tantum abest, ut suae thesis rationem posset adducere, ut etiam parum abfuerit ne veniam imploraret ab adversariis, ut mihi venit in mentem, quod fortasse adiecta nive supra capite vel balneo aquae frigidae optime maniae morbus frigidus et calidus curaretur, ita ut et nullus huiusmodi adversariorum argumentationibus locus remaneret. Nobis autem iuxta praesentem doctrinam facile est rerum harum rationem reddere, di cendo diversas esse calidi species et naturas; similiter et ignis iuxta hanc communem significationem et in unaquaque specie est sua contrarietas iuxta famosas physicorum assertionem 'contraria sunt circa idem'. Caliditati ergo maniae et siccitati, eo pacto quo calidam et siccam eam dicere possumus, non contrariatur frigiditas et humiditas aquae, neque propriatur caliditas et siccitas ignis vel thuris, vel caliditas moschi, sed forte alia caliditas sub alia specie, cuius proprie sit refrigerare in hoc casu et confortare. Licet ergo maniam appellare possimus morbum siccum et calidum, quia facit suppositum inconstans, mobile, velox, furiosum, et secundum complexionem referentem dispositionem ignis; non tamen habet calorem et siccitatem secundum univocam rationem cum calore et siccitate ignis, sed prorsus aequivocam; illam optime reprimunt et temperant haec fragrantia et confortativa, quam cerebri spiritus existentes confortant, roborant, ita ut ad egerendam contrariam et in naturalem erynnicam illam pestem sint potentiores. Ubique enim natura non vincitur a contrariis, neque vincitur nisi debilitata, neque nisi roborata contraria repellit; et hoc observandum est in omnibus curationibus, ne quid adducatur quod naturam debilitet, et praetermittatur quod eam reficiat.

De aere seu spiritu.

Spiritus subinde est quaedam substantia per se mobilis, unde motus corporibus compositis et sensibilibus localis omnis emanat. Et ad hanc sane naturam necessarium est devenire, quam Plato animam appellat; et aliam motus maris et aeris rationem adducere non possumus neque fingere, praeterquam si verba sine sententia more sophistarum profundere cupiamus. Quod enim in nobis sanguis et alii humores in circulum continue et rapidissime moveatur, fluat et refluat, et a medio ad extremas partes diffundatur et ab extremis ad medium se recipiat, neque unquam hic motus ad omnes locales corporis differentias intermittitur, sed continuus cum vitae continuitate perseverat; sane cum dicunt Peripatetici hunc esse ab natura, valde remotam adducunt rationem atque confusam, fere atque hi qui volunt rerum rationem adducere et de omnibus definire, porro tandem eo deveniunt ut respondeant talem esse naturae instinctum, fati necessitatem, Dei providentiam, viventium naturam, animae conditionem. Unde ergo sanguis continue movetur? Ab anima, inquit; hoc est quia vivunt, hoc est quia non sunt mortui. Quae sane ratio philosophandi plus quam puerilis invenitur. Et hoc accidit eis, cum nolint intelligere spiritus naturam, quam cogentur antiquorum more definire, in quorum tamen vestigiis insistere nolunt; et ex hac arrogantia et proterva ignorantiae et malitiae specie consequuta est scientiarum exterminatio. Iam recedamus a particularibus et ascendamus in mundi maioris contemplationem, hoc est quis mare facit fluere et refluere, fontes scaturire, emanare e visceribus terrae et in viscera eiusdem recondi, calore soluta ascendere, humida et concreta descendere, ventos ex omni regione efflare, corpora potentissima et invisibilia. Caelo enim existente sereno seu purissimo, spiritus qui concutiunt montes, evertunt aedificia, maris fluctus usque ad caelos attollunt, et multiplices regione spirant, ne possis dicere hos esse vapores, humores et similia, qui ita corpora pellunt, qui dnam pellit humores et vapores? Dices fortasse aerem motum. Quaeram quidnam movet aerem seu spiritum, usque adeo quoad devenias ad illum motorem primum et impulsorem, quem spiritum alii dicunt, qui se ipsum movendo alia movet, Plato vero animam dicit, quam definiit

numerum se ipsum moventem in circulum; et sane ita necesse est, si consistere in primo et non procedere in infinitum. Neque est sensus neque ratio, qua me ad caelum deducas, dicendo motus aeris et aquae esse a luna etc.; qui enim fit ut a simplici motu lunae vel duplici, et ab uno motu caeli, qui rapere fingitur omnia, non sequatur unus spiritus, unus ventus, sicut iuxta innumerabiles differentias locorum et amplius differentiae huiusmodi appulsuum et spirituum apparent? Et in singulis animantibus et viventibus illud idem principium atque diversum secundum proprias differentias tum specificas tum numerales invenitur, ad quas nihil pertinere videtur vel conducere imaginarius ille caelestis motus, qui si est, universalis et unus; et ita spiratio illa, quae a tali motu esset, eiusdem esset conditionis. Nos vero de spiritu, qui est et facit in singulis singula, loquimur et inquirimus, et tandem definimus ipsum esse substantiam per se mobilem, et motu suo vitam, vegetationem et consistentiam rebus animatis communicare. Ipse est per se vivens et alia per ipsum, ipse est vehiculum omnium virtutum; et si caelum movetur vel tellus vel quodcumque aliud corpus, tanquam a principio extrinseco quodammodo et intrinseco per spiritum omnia moventur seu exagitantur; et hic tum est unus universi, tum est pro individuorum innumerabilium multitudine multiplex, sicut in singulis proprius est motus atque singularis, non ad unam, sed ad omnes partes, sicut a corde virtus, quam spiritalem appellant, ad totum corpus vitalis effunditur, et a toto corpore ad cor, tanquam a centro ad circumferentiam et a circumferentia ad centrum sphaerae progressionem facta. Et haec est prima et praecipua spiritus significatio, qui ab anima differre non videtur.

Est et alia magis vulgaris et vulgo philosophorum nostri seculi recepta spiritus significatio, ut hic capiatur pro subtili quodam corpore; ut flamma spiritus igneus, fumus spiritus aqueus, et subtilia insensibilia quaedam corpora, ex rarefactione crassorum segregata, spiritus a medicis et chymicis appellantur. Quorum omnium substantia est aqua seu humor, quorum non est per se moveri, sed per spiritum inexistentem in eis; cuius rei signum est quod extra corpus illum motum in circulum seu in sphaericum non admittunt. Sanguis enim, qui in corpore animalis in circulum movetur, quia vectorem spiritum ibi sortitur, extra corpus iacet immotus, torpet, putrescit, et non dicitur amplius sanguis, nisi aequivoce; similiter et aquae extra suum locum, extra fontes et extra flumina, putrescunt; plantae evulsae e terra, quia communione spiritus et animae illius non fruuntur, emoriuntur, sicut et membra corporis abscissa. Ecce quemadmodum vita et motus a spiritu est, et omnis vis et virtus in spiritibus secundae significationis est a spiritu secundum primam significationem.

Quamvis autem spiritus secundus vita et motu privetur propter abscissionem seu extractionem a toto secundum unam vitae et motus rationem, secundum aliam tamen vivit, ut in omnibus vitam esse et animam in superioribus demonstravimus. Pleraque, quae mutila videntur, inchoata et imperfecta, hac ratione mirabiles edunt operationes.

Spiritus tandem a medicis et magis corpora appellantur subtilia, quasi insensibilia, quae a corporibus mixtis, crassioribus et sensibilibus emanant, quorum quaedam leniter sensum visus, quaedam sensum olfactus, quaedam nullum sensum attingunt exteriorem, sed immediate in sensum internum efficacia convincuntur, ut ex lapidibus quibusdam et radicibus virtutes ad affectus animi alterandos seu concitandos proficisci in superioribus ostendimus. Ea sane corpora nihil agunt nisi in virtute tantum spiritus, sicut et e converso spiritus parum vel nihil nisi cum virtute illorum corporum, nempe humidae cuiusdam substantiae evaporantis, in qua spiritus residet et incubat; unde quidam spiritum ab huiusmodi humida substantia non separant, imo unam esse naturam intelligunt et eandem, tamen facile falsum comperitur, si consideremus ea quae superius dicta sunt. Et spiritus iuxta hanc significationem (complexum videlicet quoddam ex spiritu et humida quadam subtili substantia e corporibus sensibilibus emanante et spacium pervadente) est ille cui operationes physicae seu magicae tribuuntur. Hinc illecebrae animalium invisibilium, qui sibi cognato veluti nutrimento atque pabulo ad certos huiusmodi spiritus accurrunt; hinc illae suffumigationes, de quibus supra, quae aereis et aqueis et igneis spiritus seu daemones alliciunt. Unde fertur certa ratione ex medicamine iecoris chamaeleontis combusto, ab altitudine tecti, concitari tonitrua et fulmina; eiusdem quoque gutture et capite accenso roboreis lignis imbres et tonitrua concitari. Et est hoc rationi consentaneum et naturae, quia animal illud omnino est aereum et spirituale, spiritu et aere vivens, ideoque eius corporis materia aereis impressionibus innovandis commodior apparet, si reliquae aderunt circumstantiae quas practici magi cognoverunt. Item famosum et vulgatum est ex coriandro, alio, hyoscyamo cum cicuta facto fumigio daemones congregari; unde vulgariter 'herbae spirituum' appellantur. Item ex cannae radicis e ferulae cum succo hyoscyami, cicutae, et sandali rubro et papavere nigro facta confectione et inde suffitu provocari figuras daemonum et extraneas; quibus si addatur apium, fugat daemones et destruit idola illorum. Ad hunc locum pertinent omnia mirabilia quae ex suffitu diversarum rerum producuntur.

De aqua.

Quod diximus de spiritu in secunda significatione, universum ad aquam possumus referre. Humidum enim quod a corporibus evaporat, aqua est; et vapor ipse ab eadem non nisi raritate differre putatur, quod est accidente quodam. Ut autem varii sunt spiritus, variae sunt aquae differentiae; variae etenim sunt specierum complexionones, a quibus secundum varias virtutes proficiscuntur. Et sane aqua secundum eam rationem, qua simplex quoddam elementum est, ad magiae singulares et speciales artes seu medicinae non satis facit, quamvis faciat, quia non quaecumque qualiscumque aqua facit omnia, sicut aqua elementaris omnia facit originaliter et per potentiam primam, non autem per potentiam proximam, quae artem et scientiam particularem, qua indigemus et quam inquirimus, constituit. Hinc ut cognoscimus rerum principium et materiam, ita et principium regenerationum, refectionum et purgationum; hinc illae lustrales expiationes, illa baptismata, et quod solet referri ad triplicem lustrationem (nempe aquae, sulphuris et ignis) non intelligimus esse triplicem secundum substantiam, sed secundum accidens; illud enim quod a sulphure evaporat et elucitur et spirat, in quo virtus mundificativa consistit, vapor est et consequenter aqua; flamma, ut dicitur vapor ardens, aqua est secundum substantiam; itaque omnis mundatio magice seu divine instituta ad aquam refertur. Ideo sacristae ex textu et ex contextu elementum generationis et regenerationis hoc unum agnoscunt et in suis ceremoniis contestantur.

Aqua vero si unum haberet in omni gradum, modum et constitutionem, omnia eandem haberent complexionem, vitam et habitum. Porro haec in mari est unum genus, in fontibus et fluminibus est aliud, in plantis secundum diversa genera est aliud et aliud, in metallis prorsus aliud, in arboribus humor, pix, gummi et similia caetera, in herbis succus,

in ossibus animalium medulla, in venis sanguis, per contiguas partes arteriarum et fibrarum carnis et pororum meatibus spiritus subtilis, videlicet vapor, ubi nix, ubi nubes, ubique autem secundum specificas differentias.

Eius primum, maximum et potissimum officium est unire, agglutinare, et pro complexionum seu agglutinationum et unionum differentiis diversa et differentia producere, iuxta diversos gradus unionem intensiorem et rariorem facilioris vel difficilioris resolutionis partium complicare. Unde aqua alia ratione est in sole, in qua luce accensa resplendet, calefacit et radios igneos emittit; alia ratione est in regione tenebrarum seu abyssi seu oceani seu Amphitritis, ubi ex superficie tantum lucet, sicut speculum; alia ratione est aqua oleum ardens et succus flammam non recipiens neque fovens. Ab ipsa est soliditas, spissitudo et corporum gravitas; contrahitur autem et inspissatur ipsa, ut in paucis dimensionibus seu brevibus atque spacio multas sui partes comprimat et comprehensas admittat aridae seu atomorum virtute, sicut supra dictum est de cineribus, qui ipsi per aquam et per quos ipsos aqua in angustum contrahuntur. Hinc sequitur duri lapidis forma, durioris, si alia fuerit di spositio, cineris seu pulveris seu sicci subiecti, unde metalla prodeunt, lapides, gemmae et universum rerum genus diversas animae atque spiritus differentias explicans.

In summa, comparatione ipsius aquae reliqua corpora (quae ad atomos seu ad aridam reducuntur, quae sunt indissolubilia prima et minima, per se incoabilia, per aquam vero in unam compagem convenientia) in rerum compositione parvam molem constituunt, ut patet ubi procera arbor seu immensa silva per ignem resoluta in exiguum cinerem resolvitur subsidentem, cadavera animalium in exiguum pulverem; reliquum enim, quod evolavit in spiritus et vaporis speciem, aqua est. Unde totam compositorum substantiam [aquam] iudicarunt plurimi sapientes. Ita si terrae globus universus igne absumeretur, ut igne absumendum plerique arbitrantur (quod etiam nos minime impossibile iudicamus), nimirum, quod post combustionem subsideret aridum, siccum, indissolubile, ultimum, levissimum (omnis enim gravitas est a spissitudine partium multarum coeuntium et agglutinarum, quae non est sine aqua aut praeter aquam), esset mire modicum, idque aeris spiratione quamlibet exigua facilius in ventos s pargeretur, quam spargi videamus ea corpuscula quae ad solis radios per fenestras immissa sunt conspicua.

Principium ergo, medium et effectus omnis differentiae et numeri in rebus compositis est aqua, iuxta varias complexionis species atque numeros. Ad istas sane respicere oportet eum, qui naturae secreta et interiora cupit investigare, imitari et in actum producere; per hanc enim tum corpora corporibus agglutinantur, uniuntur, vinciuntur, tum etiam spiritus spiritibus et spiritus corporibus, animaque ipsa tandem hoc principio agglutinativo aedificat, confabricat sibi atque format paucis, ut dictum est, atomis tam mirabile architectum et carcerem arcanum; per hanc corpora corporibus integra inseruntur, immiscentur, congregiuntur, consistunt, cohaerent, apponuntur; et in eius seminibus est efficacia, qua unum corpus curvatur in aliud, et mas universaliter ad foeminam et foemina ad marem et simile ad simile percontrahitur. An non videmus ea quae tanto impetu corpora invicem penetrare vel ebibere et tota in totum se transmittere concupiscunt, hoc totum ex virtute exigui humoris con trahere, qui ubi primum fuerit emissus, ardor ille et impetus ille extinguitur et usque ad novi humoris instaurationem seu accessionem non resurgit? Hinc ex illis commixtionibus seminis cum semine, excrementi cum excremento, partis cum parte et diversis heterogeneorum combinationibus potentissima illa pharmaca, benefica, efficacissima, unde et medicina tota practica et maxima magiae pars tanquam propriis elementis est conflata.

De terra.

Terra est elementum solidissimum, simplicissimum, unde soliditatem habere corpora communiter existimantur. Hic non accipimus terram pro hoc globo animali, unde vitam, nutrimentum et corpus nacti sumus, quam unum ex astris atque planetam intelligimus partibus consistens proportionalibus partibus omnium animalium. Huius participatione et unione omnia vivunt, in cuius partes omnia resolvuntur, unde mater rerum merito appellatur, et non minori ratione ipsa vivit quam alia per ipsam et in ipsa vivant; ideoque matrem Deorum, Cybelem, Cererem et plerisque aliis nominibus, Isim, sapientissima inscripsit antiquitas atque coluit; itaque communi et proprio nomine "tellus" appellatur. Hic vero non de illa disserimus, sed de eo quod proprie terra dicitur, elementum ab aliis distinctum, nempe secluso igne, secluso aere, secluso spiritu et aqua secundum omnes eorum species, haec est corpus rarissimum, levissimum per se. Sicut enim dictum est in sententiis de aqua, omnis densitas et gravitas et pondus est a numero partium coeuntium plurium vel pauciorum, arctius vel latius, in unam massam; omnis autem coitus, unio et mixtio et adhesio est per agglutinans et annectens humidum; terra igitur seu arida per se est rarissimum, subtilissimum corpus. Huius partes ita sunt discretae, ut altera cum altera minime sine aqua possit cohaerere. Quocirca est insensibile corpus, utpote individuum; omne enim quod sentitur, est aliquod quantum sensibili qualitate praeditum; quae sensibilis qualitas non nisi in dimensionibus seu mole quadam est fundata, omnis autem moles est a compositione et a coitu partium primarum multarum, et omne sensibile consequenter seu visibile, tangibile, in innumeras, licet non infinitas, partes est divisibile. Itaque penitus consideranti est manifestum terram seu aridam per se nihil aliud esse praeterquam atomos seu corpora illa insecabilia, quae nulla virtute naturali vel alia potentia sunt divisibilia. Quae enim activa potentia illud dividet, cuius non sunt partes, cui videlicet potentia passiva non respondet? Huiusmodi prima corpora si coeunt et simul tenaciter consistunt, nimirum hoc ipsum non habent a se sed ab aqua, et propterea nobis non sufficit atomos principia materialia adducere, sed ad compositionem seu nexum adiicimus aquam; ad vivificationem, ordinationem et regimen adducimus spiritum; ad sensum, motum, ornatum, digestionem, amorem et litem adducimus lucem seu ignem primum elementum. Nec propterea aliorum sentiendi modum de principiis improbamus, qui, ut unum tandem elementum faciant, et spiritum et aquam et lucem ad atomos referunt; secundum quem modum inter atomos et aridam esset distinguendum. Praetermittimus autem illum philosophandi modum, tanquam magis contemplativum et minime activum; eam quippe resolutionem, licet rationi consentaneam magis, minus autem naturae et praxi accommodam invenimus, a sensu quoque valde remotam. Aridam ergo et atomos, seu terram elementum, eam substantiam intelligimus, quae a compositis separato spiritu, vapore et humido subsidet, et vel ultimo resolvitur non tanquam in substantiam continuam, sicut humor, vapor, spiritus, lux, sed discretam; proportionaliter se habens ad alia elementa, sicut cinis et pulvis ad aquam et fumum, non autem pulvis est et cinis, quia isti sensibus offeruntur propter partium hypostasim et consistentiam, a quibus ideo omnino humidum non est separatum. Magis enim ad atomorum similitudinem accedunt corpuscula illa, quae non subsident et consistunt seu

iacent, sed in radiis solaribus per foramina immissis conspiciuntur, praesertim aere quiescente, quae aequali pulsu sursum moventur et deorsum et ad omnes locales differentias, idque velut a principio intrinseco admittunt, quandoquidem inter millia vix videbis unum et alterum eodem impetu ferri, ne possis credere quod a continuitate aeris commoti deferantur. Quicquid tamen id est, hoc tantum in praesentiarum concludimus, terram elementum per se omnino ab humido absolutum nihil aliud esse praeter eiusmodi corpuscula, atque ea quidem quae ad solem ita sunt conspicua, composita sunt, non atoma, et consequenter non sine aqua; imitantur tamen simplicium motum propter partium coeuntium paucitatem, ideoque non multae contrarietatis participatione. Ne ergo quispiam terram elementum appellet grave respiciendo ad composita, ut ad lapides veros, et mixta quae in tellure apparent; figmentum enim hoc ex admodum modica consideratione profectum est.

Officium terrae seu atomorum huiusmodi in rerum natura, ut diximus, est soliditatem corporibus elargiri atque terminum, idque non per se sed cum aqua; aqua enim istis tribuit consistentiam, ut fluida, evolantia, discontinua seu discreta ipsa mediante unum corpus constituent, vicissim vero terra seu atomi dant terminationem. Propterea hoc bene dixit Aristoteles (more enim, sicut ipse exemplificat de aliis, imperitorum digladiatorum, qui interdum optimos ictus faciunt, idque non prudenter) a terra seu a sicco rationem esse termini; id enim in compositione proprio termino, humidum vero alieno terminatur. Et hic quamvis bene dixerit, non tamen tam bene intellexit. Aqua enim seu mare seu flumina seu fontes figuram accipiunt a vase seu continente tellure, aer item continetur in meatibus suscipiens figuram lacorum seu fistularum. Simile debuisset intelligere de igne, qui subtilior est aere, tantoque magis quanto maiorem humiditatis rationem habet, ex eo quod magis subtile minus ter minabile est proprio termino, quanto aqua, cum sit magis illi crassa quam aer, magis terminabilis est quam ipse. Ad elementa vero prima respicientibus nullum apparebit in sua simplicitate non terminatum proprio termino, sicut prima et minima corpora et individua, sive ad haec more Democriti et Epicuri reducatur omnia composita, sive haec distinguas veluti nos distinximus. In his autem quae respexit Aristoteles, nempe compositis et sensibilibus, haec nimirum se mutuo conterminare constat; in tellure enim non est terra sine aqua; figuram illam et soliditatem, consistentiam, duritiem certe non habet terra sine aqua, ut patet ex his quae diximus. Vas enim quod terminat aquam, non est pura terra, neque plus habet terrae quam aquae; quia nullus atomus aliis atomis adhaeret nisi circum undique ab aqua comprehensus, quo fiat agglutinabilis; et ipse minimum quid est et individuum, quandoquidem si esset dividuum, adhuc pluribus constaret partibus, quae eadem ratione non sine aqua coniungi gerentur. Ecce quemadmodum in corporibus his, quae siccissima et durissima videntur, mirae aquae praedominatur. Ad sensum ergo seu ad specierum sensibilium consistentiam terminus et figura non est a terra plus quam ab aqua actualiter, quamvis principaliter terminabilitas aquae tribuatur in compositione per terram, sicut terrae unibilitas seu partium disgregatorum contiguitas (ex quo fieri potest et dictum est modo) per aquam.

Et de terra iuxta rationem qua distinguitur ab aliis elementis iuxta praedictam doctrinam nihil habes amplius quod magice consideres; omnis enim virtus pulverum, cinerum ad efficaciam spiritus, humidi, lucis et ignis inexistentis refertur. Quibus vero atomi sunt substantia omnium, ut et spiritus ipse et lux ipsa et quilibet ex partibus minimarum dimensionum maxime ab omni sensu remotarum consistunt, omnis vis ad atomos refertur. Sed ex hoc principio progredientibus caput, ut dictum est, nimis remotum a praxi naturae et artis sibi assumunt; neque id temere faciunt, cum eorum contemplatio non sit ordinata ad opus, sed in se ipsa conquiescat.

DE TEMPORE.

Primo de dominio elementorum.

Ad complementum istius pertractationis maximum et praecipuum negotium et, ut videtur, totius rei forma est, "temporis" habere rationem; actiones enim tum naturales tum voluntariae certa quadam vicissitudine et ordine veniunt, ut sensibus ipsis est manifestum, in quatuor anni tempestatibus, quae sunt iuxta dominium quatuor qualitatum a vulgo receptarum seu quatuor temperamentorum, qui subinde aequalibus quibusdam temporibus in duodecim differentias distribuuntur, unde duodecim dicuntur "menses", quasi huius "mensurae" partes, quibus multiplicentur quatuor differentiae praedictae, dum singularum consideratur principium et adolentia, medium et consistentia, declinatio atque finis. Est enim in uno signo principium, in alio medium, in alio finis cuiusque tempestatis. Ita annus seu circulus solis seu telluris distribuitur; supra quem est annus caelestis, qui proportionaliter in quatuor et subdividitur in duodecim partes aequales: infra quem est annus lunaris, qui etiam sub eisdem signis subdividitur, primo in quatuor, secundo in duodecim consimiles partes, tertio subdividitur in 48. Unde observantia 48 mansionum et figurae non sine magna doctrina et momento a Chaldaeis sapientibus adductae primo et ab omnibus pro sufficientia capacitatis persequutae. Consimili pacto et annus revolutionis diurnae seu circulus diei dividitur et subdividitur. Primo enim distinguitur in quatuor partes: ver, aestatem, autumnum et hiemem. Ver enim est a mane seu a puncto orientis usque ad meridiem, aestas a meridie usque ad occidentem, autumnus ab occidente usque ad medium punctum noctis, hiems ab hoc puncto usque ad primam diem. Vel ver magis ad sensum capiatur a puncto medio inter medium noctis et principium diei, nempe a diluculo usque ad punctum medium inter principium diei et meridiem, quod anteprandium appellamus. Similiter et aliae partes successivo ordine capiuntur, ut ab anteprandio ad antecenium sit aestas, ab antecenio ad conticinium sit autumnus, a conticinio ad diluculum sit hiems. Itaque omnes anni seu circuli ita distribuuntur, ut in anno caeli, quem motum octavae sphaerae appellant proprium, aliis ad 36000 annorum, aliis circumcirca extensum, sit haec distributio primo, deinde anno seu circulo telluris aut solis; nihil enim interest, sive haec circa illum, sive ille circa istam eisdem spaciis decurrat; et annus circumferentiae telluris circa proprium centrum vel motus diurni, quo imaginantur universum circa terram rapidissimo motu circumferri. Nobis consideratio primi anni videtur magis facere ad vicissitudinem tempestatum et fortunarum, quibus haec inferiora non annis sed secularibus vicissitudinibus permulantur atque disponuntur; secundus annus, qui vulgariter "annus" appellatur, facit ad transmutationem elementorum in genere, ad vicissitudines quae fiunt in his quae generantur et corrumpuntur in vicissitudine telluris; tertius annus, qui "dies" vulgo dicitur, facit ad proportionalem vicissitudinem, quae est per singulas noctes atque lucas seu tempus tenebrarum et luminis, frigidi et calidi, quae ita mutantur in singulis diebus sicut et annis. Proportionalem divisionem differre a diebus ad quartas dierum et ad duodenas, est vanum et falsum;

unde si distinctio facierum signorum, quam faciunt astronomi, est ad rem aliquam, certe non est ad istam et ad eas quae ex ista proficiscuntur et eodem ordine currunt, de quibus infra dicemus. Neque enim volumus in augmento, principio et fine cuiusque tempestatis per singula inspicere haec tria membra, ut et augmenti sit principium, medium et finis, quia summum adolentiae atque principium consistentiae et summum declinationis non est ipsum medium ipsius sed extremum, consistentiae principium, medium et finis, et decrementi principium medium et finis. Et rursum omne principium subdividamus iterum atque iterum in principium, medium et finem; item medium in aliud principium, medium et finem; item finem in aliud principium, medium et finem iuxta suas latitudines, more vulgi geometrarum in infinitum vel indefinitum accipiendo primas proportionales primis, secundas proportionales secundis, et ita deinceps. Diem vero lunae et annum, quae pro eodem accipimus, quia ubi de lunae motu considerabimus, annum illum quem menstruum appellant seu 28 dierum, diem lunae esse indicabimus, ad nihilum facere nisi ad significandum, atque hoc maxime et utilissime infra demonstrabimus.

De tempore et dominio planetarum septem seu septem principum.

Quod attinet ad ordinem et vicissitudinem domini quatuor elementorum seu quatuor qualitatum, quae vulgo activae et passivae dicuntur, iuxta universalis et communia principia dictum est; quod vero ad dominia occultarum qualitatum attinet et impressionum magis profundarum, sunt ex radice septem capitum sicut illa ex radice quatuor, qui dividunt sibi diem et noctem in duodecim partes aequales, ita ut tempus quod per duodecim signa in duodecim partes per istos in viginti quatuor, ita ut quilibet illorum sub uno signo complectatur de triginta gradibus quindecim, et sicut pro illorum tempore arcus diurnus, qui et quantuscunque sit ille, sex habet partes, ita pro tempore istorum duodecim. Hic non est mentio de vicissitudine qualitatum seu virtutum unius generis, quale dictum est, sed multorum generum, sicut planetarum singuli diversos habent titulos et numeros virtutum, et sunt diversarum praerogativarum, bonorum et malorum promotores, de quorum effectibus et potestatibus cognosce ndis remitto te ad astrologos principes, penes quos haec pars intemerata videtur et ea in integritate vel prope illam integritatem consistens, ut virtutes septem principum a Chaldaeis olim fuerunt annotatae.

Septem principes apud diversas gentes sunt diversis inscripti nominibus; apud Graecos nomine planetarum, qui primo recipiunt dominia seculorum; et haec quibusdam sunt aequalia, quibusdam inaequalia. Illi qui ponunt aequalia in diversas abeunt opiniones et sensus, sicut diversa etiam sunt circa tempora motuum primorum. Petrus Aponensis haec tempora facit inaequalia, et de ipsis definit in quodam capite, cuius caput Trithemius Abbas in unum volumen extendit pluribus verbis et minori sensu, quod volumen "De septem secundariis", si recte memini, nominavit. Sed de hoc videant prophetae. Qui vero ad magis proprios actus spectant, primum tribuunt illis vicissitudinem annorum solarium, ut primi dominus sit ***, secundi ***, tertii *** et ita deinceps. His ordinibus succedit dominium annorum motus diurni, qui sane motus denominationem domini et veritatem non eodem distribuit ordine, sed planetas ita ordinatos ut sunt in circulo A. Quorum primus est ***, secundus ***, tertius ***, quartus ***, quintus ***, sextus ***, septimus ***. Alternatim succedit eorum ordo in secundo circulo B, ut posito primo dominatore *** relicto *** succedit *** secundo, et ita deinceps. Et hic ordo est necessarius et ordinarius et valde vulgo manifestus in effectu, in causa vero manifestus est sapientibus et ipsis numeratoribus, quia diviso die in duodecim partes et in totidem divisa nocte, quarum singulas singuli planetarum septem iuxta ordinem primi circuli suscipiunt, necessario eveniet ut ordo domini dierum sit iuxta seriem secundi circuli.

Et haec denominatio et ordo a planetis seu septem principibus est valde rei et rationi consona. Experiuntur enim operatores quod ex eorum temporum observatione res proprie dictorum planetarum perficiuntur, ut sub *** quae ad orationem, amorem, pacem; sub *** quae ad deceptionem, fraudem, furtum; sub *** quae ad litem et odium; et ita de aliis, quorum facultates sunt vulgatae et probatae.

Alii viginti quatuor horis diei viginti quatuor adscribunt diversos praesides, quorum nomina sunt in "prima magiae parte", quae potius ad superstitiosum aliquid quam ad physicum negotium, quod nos inquirimus et curamus, pertinet.

Ad planetas istos pertinent reliqui etiam casus, qui sunt circa vitae humanae accidentia, ut aegritudines, sanitates, fortunae etc., studia, geniorum mutatio et reliqua; et in his non sufficit adnotare planetarum seu dominorum huiusmodi statum duntaxat, sed et mansiones lunae et signa duodecim et quadraginta octo imagines, quae ad signorum duodecim etiam numerum referuntur; iuxta enim zodiaci divisionem in duodecim partes universum etiam caelum in totidem partes dispescitur.

Instituerunt Babylones et Chaldaei imagines septem, in quibus virtutes septem planetarum explicantur, quadraginta octo in quibus virtutes signorum et imaginum a stellis fixis, imagines item viginti octo ad virtutes mansionum lunae significandas. Ad illas respicere oportet eum qui virtutis et efficaciae uniuscuiusque temporis rationem habere concupiscit.

Hisce perspectis ille qui vult succinctam, claram et apertam et certam scientiam dominorum istorum habere, respiciat horas et in horis signa et in signis planetas et cum planetis lunae mansionem et imaginem fixarum stellarum currentium cum signo facile ex ipsius imaginis circumstantiis malitiam vel benignitatem temporis considerare; ubi vero ista sunt mixta, nempe mala cum bonis, utilia cum inutilibus, respicere quae praedominentur et vincant, quae nempe plures habeant numeros, quae pauciores. Mihi persuadeo efficaciam istorum et figuram non fuisse alteratam, dum per diversas manus et diversa ora et diversos authores delata fuerunt, quod est principium saltem, nempe ipsa figura est antiqua. Quod attinet autem ad theoriam et considerationem planetarum et dispositionem eorundem in illis orbibus cum illis aspectuum variis differentiis et facierum, omnino videntur et sunt inutilis considerationis; ipsae enim stellae, quod ad particularia attinet, neque aliquid causant neque significant, et isti planetae, de quibus nunc dicimus, cum istis nihil habent commune nisi nomen; quae communio forte fuit evertendae scientiae causa et deveniendi ad illas fictions, ut quod dictum fuit et intellectum ab antiquis in annis istis diurnis et circuitibus, fortasse ad confundendum et occultandum verum data opera et ad multiplicandum studia inutilia et vana fuit relatum ab aliquo deceptore ad ordines illorum planetarum, hoc est stellarum; qua persuasionem semel ab uno recepta facile fuit hanc ignorantiam usque adeo propagare quo propagata est. Forte etiam fuit eodem studio hoc ipsum comparatum, quo a nobis etiam fieret, siquidem indignum esse arbitramur, ut haec cognitio et philosophia sit vulgaris, quae tantum apud sapientes et probos locum debebat habere. Interea tanquam in tenebris palantes et palpantes relinquuntur alii cum suis theoriis planetaribus et sine iudicio iudicariis.

De inveniendo arcu diei et noctis.

Arcus diei sumitur a puncto orientis ad punctum occidentis, et ab instanti quo centrum corporis solis est in linea horizontis ascendens et in eadem linea descendens, arcus ille quantuscunque sit regiones sex caeli distinguet, si in sex partes aequales distribuatur, et definit terminum sex verarum germanarum domorum. Ita quippe domus consequuntur mensuram signorum et cursum planetarum et distinctionem partium caeli ad perpetuum signorum ordinem et vicissitudinem lucis et tenebrarum, caloris et frigoris, et aliarum qualitatum et virtutum consequentium. Neque est quod cum vulgo decipiari, sed ipsum in sua caecitate relinque, et hoc reconde; non patitur enim Deus et natura hanc confusionem, ut eadem sint praerogativae et idem gradus lucis bonorum et malorum. Ita de arcu noctis accipiendum residuum et complementum cum subtractione vel additione illius differentiae, qua sol ad unum vel ad alterum tropicum accedit, ab uno vel ab altero recedit. Quomodo per arcus ipse in sex partes aequales sit dividendus, definitum est a nobis in nostra "Geometria". Itaque non secundum distinctionem aliam incertam, inconstantem et nulla supra ratione fundatam distributionem capienda est domorum distinctio, sed vulgo praecipienda; nefas enim est quemlibet scire quaelibet.

De distinctione aspectuum.>

Hac stante doctrina nulla sequitur coniunctionis, oppositionis et aliorum aspectuum differentiae ratio inter planetas, quandoquidem eorum perpetuo unus et immobilis ordo est; ideo nunquam sub eadem linea cadet unus cum pluribus vel unus saltem cum altero; atqui perpetuo certis definitis ipsis intervallis, qui in circulo praecedenti sunt designati, suas ad invicem habent propinquitates et elongationes.

Caeterum illud hic est animadvertendum, quod ea doctrina, quae de aspectibus est, secundum hanc viam non solum vana non est, verum etiam necessaria et convenientissima, dummodo autem suo modo huic praxi applicetur, quod facile est vel mediocri praedito ingenio invenire; ad cuius notitiae praxis elucidationem et complementum animadvertendum est unum principium pro theoria cosmometricum et alterum pro iudicio astrologicum, nempe ad distinctionem domorum partium earundem: primo duobus arcibus praedicta ratione divisio aspectuum trino quadrato et aliorum, qui sunt infra et circa istos, non sumatur ex aequali circuli divisione, sicuti faciunt vulgares domifatores, sed proportionali divisione, ut principium *** nectatur principio ***, medium medio, et quod est in principio istius eius quod est in principio illius etc. Ita singuli singulis, reliquis reliqui gradus gradibus, sicut est in trino, ita in quadrato aspectu iudicium, sicut in istis, ita in omnibus partibus, si cut patet in praesenti figura.

Secundo animadvertendum quemadmodum et signa et reliquae imagines caelestes et mansiones lunae et reliquae item omnes circumstantiae, sicut et omnia rerum genera, suis ita partibus et membris distinguuntur, ut alia referant naturam huius, alii referant naturam alterius planetae. Itaque mitto quaedam quae simul plurium planetarum naturam expriment, sicut imago Herculis naturam Iovis propter dominium, victoriam et triumphum; naturam *** propter vim, violentiam, impetum et vastationem: caput Gorgonis propter violentiam, mortem, sanguinis effusionem naturam ***; propter vim veneni, destructionis, accusationis, invidiae naturam ***ni: Cythara naturam *** et ***ii, Corvus naturam ***rii et ***is; ut facile colligere est ex collectis fabulis seu historiis, quibus gesta quorundam hominum nobilium et heroum cum eorum nominibus relata sunt ad cognatas stellas, unde *** rex Cretae mortalis dicitur translatus in caelum, quia propter eius facinora datum est nomen illi stellae et illis as tris, in quibus ipse recepisse influxum creditur; *** ergo in domo, in mansione, in imagine ***tis naturam habentem dicitur hoc pacto illi coniunctus aliis loci differentiis illi vel aliis, vel in propria domo. Simile iudicium de reliquis notatis iuxta antiquum morem adhuc magna ex parte intaminate declaratum, sicut dictum est, virtutes ipsarum differentiarum. Similiter ubi iudicium de re aliqua faciendum est, ut de morte, de vita, sanitate, aegritudine, coniugio, divitiis, de paupertate, considerandum est haec etiam ad naturam certorum planetarum referri; divitiae enim ad ***, paupertas ad *** et mors et aegritudo in genere; in specie vero aliae ad ***, [ut] calidae et siccae; aliae ad ***, ut frigidae [et] siccae; aliae ad ***, ut frigidae et humidae. Morbi item spirituales alii ad ***, ut ira, rabies, ad *** atra bilis, ad *** zelotypia, et omnia quae ex amore. Ita consideratis subiectis, qui sunt sub tempore et motu et conformitate caeli et temporis, fac ille est videre favorem et contrarietatem, et ut res in adolentia vel in decremento, ut varia sunt principia rerum istarum agendarum dispositarum, unde sequuntur varii ordines atque casus. Frumentum enim, quod sub sole tenente *** vel *** nascitur, non adolescit: ita omnibus certae sunt rationes et primordia, quibus prodeundo vident augmentum et finem seu perfectionem. Idem est in omnibus aliis accidentibus et casibus iudicium, ut principium ditescendi, principium aegrotandi, placendi vel displicendi populo, non quodlibet tendit ad finem; sed de istis exactius dicere et considerare non est hic locus, ubi tantum universalem rationem rerum debemus indicare, ex qua quilibet vel mediocris ingenii per se ipsum fragmenta veritatis, quae sunt sparsa in medio tot vanitatum, quibus referti sunt libri astrologici et iudicarii, perfacile possit colligere, experiri, corrigere et complementum invenire; cuius rei viam commonstramus eam, quam novimus per intelligentiae superioris solis favorem, de particularibus periculum et experientiam facere hactenus non est concessum nobis propter magis urgentes occupationes et plurima impedimenta quibus obligamur. Haec sunt quae plus quam ad medietatem negotii facere quilibet per se potest videre, crebra et iugi experientia hoc huc ambulans facile sine aliorum librorum studio etiam rerum particularium ratio se illi insinuabit.

DE VIRTUTE ET VITIIS SIGNORUM ET PLANETARUM SINGULORUM, NEMPE LUCE ET TENEBRIS, QUIBUS SINGULI DOMINANTUR.

Ad hanc doctrinam spectat considerare quemadmodum ubique sunt in mundo corporeo, et in his quae circa corpora sunt, bona admixta malis et mala bonis, sicut nusquam est materia sine forma neque forma sine materia in physicis, actus sine potentia, potentia sine actu, lux sine tenebris et tenebrae sine luce. Bonum enim est tantum unum absolutum super omnia, separatum ab omnibus; itaque non est malum sine bono neque bonum sine malo, et in planetis et in signis et in universis speciebus. In summis venenis summae medicinae, in maxime mortiferis non mediocria vitae semina, prorsus etiam contrariorum principium videtur esse unum, una radix, sicut pluribus

ostendimus in libro de dialogis: "Causa, Principio et Uno". Principium exaltationis est materiae depressio, et ultimum depressionis idem est exaltationis principium; idcirco cum nihil sit stabile et omnia incerta circulari vicissitudine consistant vel modo circulo simili, ut alibi declaravimus, summum malum non datur neque summum bonum, quod in quadam notabili duratione consistat; hinc illud 'peior est morte timor ipse mortis'.

Verum ut ad propositum redeamus, habet *** suas virtutes, *** suas non minus quam quicumque alius, licet quibusdam respectibus seu relationibus ad quaedam huiusmodi dicantur, quandoquidem ad bona ***vis *** adducit, ut ad sublimitatem humilitas, ergo bonus; ad mala ***ni *** adducit, ut ambitio, gloria vana, tyrannis ad egestatem, egestas accendit studium, studium comperit artes, artes divitias, divitiae honorem et gloriam, honor et gloria superbiam et tyrannidem, haec bella, bella desolationes, paupertates, paupertas rursus studia. Itaque ex omnibus aditus est ad omnia, et eadem respective bona sunt et mala, principium bonorum et malorum et finis bonorum et malorum; talis vicissitudo est in ordine planetarum, talis est in vicissitudine regnorum et fati. Mitto circulum Pythagoricum et Platicum de Diis et heroibus descendentes usque ad profundum tenebrarum, et ex illis rursus rota temporis et aeviternitatis discurrentes ad superna revocari. Unde illud Pythagorici poetae de inferno: mediantibus Lethaei fluminis epotatis undis rursus incipiunt per portam corneam prodire de tenebris ad lucem, quibus per portam eburneam ad inferna factus est ingressus:

o

Hos omnes, ubi mille rotam volvere per annos, Supremam ad sedem Deus evocat agmine magno, Rursus ut incipiant in corpora velle reverti.

Istud pro rei capacitate in subsequenti figura aperimus, in qua suo ordine planetarum circa fortunas distribuendas ordo insinuat, in cuius circuli peripheria quinque planetarum nomina continentur, quam perambire intelligitur pro significatione, quam prae se fert, ***a in vicissitudine et gradibus sui decrementi, augmenti, plenitudinis et inanitatis, quae ordinem fortunae circularem insinuat; in centro vero ponimus ***ium, qui est omnia cum omnibus, lucidus cum lucidis, clarus cum claris, bonus cum bonis, malus cum malis, virtutem augens et malitiam, idemque mas cum maribus, foemina cum foeminis. Distinctio bonitatis et malitiae per singulos est satis considerata ab astrologis, et manifesta in moribus horum numinum per indicationes fabularum, sicut Iovi et Apollini promiscui amores, ***neris in varias formas mutatio et variae fortunae, concubitus cum ***te, coniugium cum deformi Vulcano et similia. Omnia plena sunt significatione et naturali quadam profunda philosophia.

De consideratione subiectorum, fortunarum et seminum quatenus sunt composita vel incomposita ad caelum, in quibus etiam est distinctio planetarum.

Huc spectat materialiter considerare fomenta, illecebras, quae sunt in subiectis istis sensibilibus, quibus disponimus nos ad virtutes ex anima mundi supernis, nempe efficientibus, participandas. Ut sunt quaedam plantae quae pertinent ad ***vem, sicut abies, quercus, quaedam ad ***tem, sicut piper, quaedam ad ***nam, sicut salices, quaedam ad ***, sicut palma, quedam ad ***lem, sicut lauri; ita in herbis, ita in mineralibus, ita in animalibus. Et nos aliquando ordinavimus istorum hortos, pomeria, sylvas, officinas, thecas, cum suis differentiis et gradibus, quod non est difficile etiam cuique desumere; nihil enim, ut supra innuimus, a caelo communicatur rebus inferioribus et particularibus, nisi mediante aliquo semine, loco et tempore certo, virtutem illam generalem et universalem definiente, applicante, appropriante et ad individuum contrahente. Sic res facimus, perficimus, servamus, et de iisdem pro possibili divinamus, praecognoscimus, ut non minorem habeamus rationem sub icti iuxta sua principia passiva et receptiva, quam causarum iuxta cognitionem activam et impressivam. Sicut enim pater sine matre non generat, ita caelum sine materia disposita nihil producit in inferioribus; ergo distinctio qualitatum, quam facimus in istis, minime omnium erit praetermittenda.

DE VIRTUTE LOCI.

Non modicum principium peragendarum rerum locum esse, multis rationibus et exemplis est manifestum; diversis enim diversae imprimuntur virtutes a caelesti synodo. Sunt enim quaedam eius naturae, quae in omnibus locis producuntur, licet non ubique similiter, aequaliter et secundum easdem dispositiones et qualitates; hinc variae patriae varios hominum mores referunt. Omnino quippe suis regionibus et suo caelo spiritus hominum gubernantur, ut videre est ubi immite caelum immites homines, licet hoc accidentaria et extranea educatione, bonitate principum, legum, institutionum et religionum valeant moderari, semper tamen radix illa naturae insita est in profundioribus. Naturaliter inde est et ex more undique confirmatur, ut malae patriae quamvis omnes sint amantes, quos naturale trahit solum, plerosque tamen pudet, et vilitatem originis suae dissimulant apud externos. Hinc ubi Calabri, item pravi Vandali, Gothi, Longobardi, Getae, Tartari habentur tales quales revera sunt, nomen meliorum propinquantum regionum sibi usurpant et universae gentis; unde illis sufficit se Italos dicere, aliis Germanos, alii ex insulis Germanici Oceani, alii Britones. Patria enim sicut dat speciem, ita et modum speciei. Itaque in eodem genere principii, puta efficientis, patria ponitur atque pater, ut refert etiam Porphyrius in cap. "De Genere": 'patria', inquit, 'generationis principium quemadmodum et pater'. Quod in hominibus, item in aliis speciebus licet affirmare, ut in equis, bobus, serpentibus, ovibus, asinis; excellentissimae enim equae celebrantur in Epiro, in Hispania, equi in Apulia, Calabria, asini magni "Hydrunti", parvi et fortes [in] Sardinia, boves magni et pugnacissimi in Campania, parvi et imbelles infirmi in Germania, mediocres in Gallia. Simile iudicium de aliis speciebus. Sic etiam complexiones hominum in diversis locis diversae. Germani habent corpora generaliter proceriora, fortiora, bene colorata, sed tarda et gravia; Hispani generaliter breviora, sicciora, decolora, sed agilia. Ingenium quoque diversum est, quod hanc corporis diversitatem consequitur. Similes Hispanis hi qui habitant regiones magis australes, ut Mauri, Arabes; similes Germanis omnes qui ad septentrionem magis vergunt; hi qui in medio parallelo versantur, Galli, Itali, et hi qui ad orientem magis, secundum diversas locorum rationes hi quidem magis hi quidem minus Germanis aut Hispanis sunt similiores. Non obest propterea ut, qualescunque sint mores gentis in genere, ut in particulari propter alias circumstantias (quia locus non est totum rei momentum, neque facit) homines pauci, ubi minime speratur, singularissimi evadant; unde in effectu illud quod toti

genti non est commune, quibusdam particularibus individuis potest esse proprium. Germania enim circa has regiones, quae sunt in Helvetia et Suevia, talia hominum ingenia protulit, qualibus a multis aetatibus ingenia particularium exterorum non sunt comparabilia. Hoc difficilius est ita succedere in aliis animantium speciebus et plantis; plus enim potest variare hominis ingenium, quam naturae ordinarium. Sunt praeterea quaedam, quae in una regione nascuntur vel pluribus, aliis vero denegantur, ut de balsamo fertur et cedro, quod in monte Libani et in Palaestina tantum, in aliis locis solum communi nomine aliud inveniri posse autumant; olearum nullum vestigium in Germania neque in frigidioribus partibus, in Libya mirabilis copiae et foecunditatis; similiter de pipere, de cinamomo et aliis multis, quae promit Asia et negantur Europae et Affricae.

Hoc quod dicimus generaliter de hisce speciebus iuxta distinctionem regionum, idem intelligendum est in partibus cuiusque regionis, nempe in locis propriis, propriissimis usque ad individua; sicut uni homini similis omnino alter homo inveniri non potest, ita virtus in uno loco secundum unam eandemque dispositionem est incommunicabilis.

Hoc idem quod dicimus de qualitatibus istis vulgaribus et sensibilibus, intelligendum est de qualitatibus occultis, unde diversis locis diversi tribuuntur genii, diversi lares, diversi praesides seu numina particularia; neque enim sine ratione et veritate dictum est unum esse omnia, unum super omnia et totum, cui subsunt primo pauca principia et capita, quorum singulis subsunt multitudines et exercitus eorum qui adhuc singuli plurium sunt gubernatores et principes. Ita a monade descensus est ad multitudinem infinitam per finita et indeterminata, et rursus infinitorum est ascensus ad monadem colligendo plura in unum; sic unum est universum, infinitum spacium, in quo innumerabilia astra seu mundi, in quorum singulis innumerabiles principes, si ad innumerabilia loca particularia, quae sunt tum in superficie cuiusque globi, ut huius telluris, tum in profundo eiusdem. Et qui hoc ignorat, nihil potest intelligere; [qui] secundum haec principia non practicat, nihil potest nisi casu operari.

Rerum successus et eventus hoc comprobant; et ad medicinam et ad magiam et ad fortunam et ad vitam mutatio loci interdum plurimum conferre, imo totum videtur; in uno loco infortunati, ingrati, infirmi animo et corpore, in in alio vigescunt aut secundum horum aut alterum, aut secundum plura; quod efficit principatus diversitas. Homerus celebravit montem Parnassum, in quo dormiens dicit se repente in poetam quodam numine afflante conversum, neque hoc est fabula, quamvis omnes versificantes etiam id ore ipsi assumant de Parnasso et de fonte Caballino seu Pegaseo. Idem de se protestatus est Hesiodus. Moises in monte Horeb accepit ducatum, in monte Sinai legem, et multa cum difficultate cum vastissimo populo illuc pro ea accipienda commigravit, tanquam non ubique idem liceret; Balaam, cum malediceret Israeli, inducitur lustrasse loca seu colles septem; Abraham, ut offerret filium, ambulavit ad montem designatum atque certum, quem Deus illi monstravit; Helias sub iunipero recubans confortatus est a suo numine, et ut acciperet oraculum, praeceptum est illi ut quadraginta dierum et noctium iter perageret; Deus Hebraeorum locum in quo sibi sacrificaretur certum et unum instituit montem Sion; Iacob cum in Mesopotamiam peregrinaretur, cum esset lux post occasum solis, supposito lapide sub capite mysticam illam scalam somniando vidit, et virtutem retulit ad lapidem, quem 'erexit in titulum', oleo sacravit et dixit 'vere locus iste sanctus est; non est hic aliud nisi domus Dei'. Huc pertinet etiam considerare, quod cum magno sacramento Abraham locum suae sepulturae statuit in Sichem loco [qui] dicitur Hebron; ibidem Sarae coniugis requiescebant ossa, ibi Isaac et Iacob; Ioseph in Aegypto cum moreretur arcto praecepto iniunxit suis, ut eius ossa post longa tempora transferrentur in eundem locum; quod sane significat apud illos non valuisse illam indifferentiam Diogenicam, cui sufficit caelum pro tecto, et universum spacium pro sepultura, et caeli lam pades pro solennitate funebri. Haec religio locorum non solum Hebraeis, sed et Romanis et Graecis et Aegyptiis fuit optime observata. Non sine loci auspicio Romulus prima fundamenta iecit et diversa templa diversis collibus intra eadem moenia instituit, Caesar auspicia futuri belli, victoriae et triumpho ad undas fluvii Rubiconis, Aeneas ad undas Tiberis recepisse dicitur. Ad undas Euphratis seu ad ripas fluvii Cobar Daniel vim prophetandi pro sua parte retulit.

In summa, nulla est actio physica, medica et magica, quae divinam circa haec inferiora actionem non meditetur. Ideoque suo modo in omnibus non unius generis loci ratio est inspicienda, ut videas in quo utero, in quo agro, in quo vase, in quo aere, in quali aqua, in qua complexione, in quo corpore quidque fiat.

DE VIRTUTE NOMINUM.

Ad haec etiam principia pertinet considerare vim magnam insitam esse in nominibus, cum quorum virtute fortunam et statum rei nominatae currere existimant, praetereaque cum nominum mutatione convenire mutationem fortunae vel genii plurimi affirmant. Hoc credidisse Hebraeos, Graecos et alias gentes, per edita est valde manifestum; primum vero hii qui magis religioni et fidei sunt addicti, et qui Deum nihil perperam facere habent pro principio et axiomate, non sine causa pluribus patribus nomina mutasse concionantur. Mutatum fuit enim nomen Abrahami, et dicunt Cabalists in virtute unius litterae *** illum acquisivisse facultatem generandi. Idem dicunt quod cum deberet Iacob praesse fratri et gentibus per benedictionem et primogenituram, mutatum fuisse eius nomen in Israellem. Item de Isaac, de Sarai in Saram. In volumine item Christianorum invenimus Christum Simonem Galilaeum appellasse Petrum, item Cepham; Saulem quoque cum in vas electionis vellet promovere, mutato nomine ap pellavit illum Paulum. Observant hoc plurimae Christianorum sectae, ut cum de laicis recipiuntur in numerum cucullatorum, vel de clericis in numerum Pontificum, perperam nomina mutant, solum sequendo consuetudinem nominis, non rationem. Romani pontifices sorte quadam proiecta, ut referunt, nomina sibi deligere ex decreto debent, prohibitum ne quis nomine Petri intituletur; metuunt enim sub illo nomine exitium. Hoc non solum Cabalists et sacristani istius generis, verum etiam astronomi confirmant, arte observarunt Platonicis et inter eos princeps Plotinus, in cuius vita refert Porphyrius eius discipulus eum plerisque suorum discipulorum nomina mutasse, utpote qui Chaldaicis et Persicis disciplinis erat imbutus etiam. Et refert de se ipso Porphyrius, quod ab amicis suum etiam nomen fuerit immutatum; dicebatur enim primo Malchus.

Inter experimenta referunt ex paritate et imparitate litterarum, quae conflant coniuncta nomina viri et uxoris, posse praecognosci uter eorum prius moriatur; item ex paritate et imparitate huiusmodi, duorum qui in monomachiam veniunt, volunt praedici posse uter illorum debeat succumbere, et exemplificant in pluribus: Achille et Hectore, Aenea et Turno, Antonino Faustina, Cleopatra Antonio. Et ego ipse in pluribus ita observavi, perpaucis aliter inveni. Hincque

ipsa est difficultas propter differentiam nominum translatorum de Graeco in Latinum, de Latino in Italicum, et Italicis quae diverso idiomate diversimode proferuntur; sic nomen Ioannis alii scribunt Gioanni, alii Giovani, alii Ioanni, alii Zuanni, alii Zanni, alii Zani, alii Ioan, alii Iohannes, quorum omnium vis mihi videtur esse in eius nominis numero, qui est iuxta eam formam qua illi est impositum. Et circumfertur rota Pythagorae; huius circumferentia dividitur in quatuor classes, continens elementarium litterarum divisum in quatuor partes, et singulis litteris est ascriptus proprius numerus, ut ex collatione numerorum cum numeris concludatur divinatio multarum rerum. Scripsit Beda, habitus inter clarissimos et maturos authores, etiam de hac materia, definiens numerum convenientem diebus mensium, stationibus lunaribus, litteris latinis, negotiis, et per haec prophetasse et mirabiliter praedixisse fertur. Et hodierno tempore novi hominem ex facie, qui admodum particulariter ex alphabeto hebraico de genere mortis multorum principum et mutationes statuum quorundam praedixit, licet interdum in quibusdam fallatur, et ipse fatetur hoc esse ex eo quod non omnino assequitur intelligentiam illius. Magna mysteria Cabalistae habent super numero litterarum et mysteriis quae sunt circa ea, ut in virtute nominum et cognitione eorum summam omnium operationum et intelligentiarum intelligant esse sitam, quod dicunt de Messia, de nomine dato illi supra omne nomen, sed addant quasdam rationes occultas, quae illi nomini graphico intelligibiliter adiiciuntur. In prophetiis etiam Danielis rationes multorum successuum referuntur ad numeros et nomina. In prophetia libri "Apocalypsis" mentio fit bestiae illius vastatricis, cum virtute numeri nominis illius.

DE VIRTUTE GESTUS.

In gestu etiam multa est et maxima ratio et non mediocre principium prognosticandi seu praecognoscendi, stante illo principio quod ex omnibus circumstantibus et concomitantibus possumus accipere principia huiusmodi, quia res rebus respondent et omnia naturalia et quae sunt in gremio naturae et in facie sensibilibus, ut sunt coordinata, ita habent etiam quandam correspondentiam et consignificationem, licet exacte omnia cognoscere ex omnibus non possumus propter mediocrem experientiam, et quia pauci animum advertunt, observant, notant. Hinc vidi a quodam medico compilatum libellum, in quo prudens ille hoc stante principio ad artem suam applicaverat titulum huius considerationis, "De virtute gestus", considerando videlicet habitum, statum, solum, locum, verbum circumstantiasque alias, cum aegroto cum primo illi occurreret, subindeque casus et successum, ut quae haec erant differentia in diversis, casus etiam aegritudinis erant differentes, ut quaedam convenientia, quidam convenientes; itaque ex iugi usu et applicatione collegit quaedam universalialia, nempe verificata in plurimis vel pluribus vel omnibus, ut hac sola parte habitus fuerit summus medicus.

Habent venatores quaedam universalialia ex occursibus, quibus usque eo progrediantur ut domum revertantur et ab instituto absterneant. Vulgatum est malum omen ex occursu monachi, sed bonum ex occursu pulchrae puellae, praegnantis foeminae portantis hydriam aquae, unde pluvia, claudicantis, mendicantis, rerum penuria, impedimentum, fera cum prole negotii sterilitatem praesagit. Idem omnes in suo ordine possunt observari, quandoquidem stultum est et vanum credere in omnibus non esse significandi virtutem, ut dictum est, propter certam affectuum correspondentiam et coordinationem. Tametsi voluntas particularium sit non coacta, non definita ad unum contradictorium absolute, tamen libertas et electio certo quodam ordine currit et definit. Et nimirum nihil absolutum est fortuitum, porro fortuna et casus sunt nomina incertorum eventuum, qui collati ad nostram cognitionem sunt huiusmodi, ad eum vero qui particularia omnia ut sunt disposita sub causis universalibus intelligit, de singulis laribus et individuis exactissimam habet rationem; et nobis pro his, quae ad nostrum statum sunt necessaria, inquisitione, inventione et observatione haec cognitio non est difficilis, licet ingenio obtuso, torpenti et inanibus studiis attentiori. Nihil est boni quod etiam sit impossibile, hoc tamen si iudicio, luce, arte et genio nemo aggrediatur, nempe ut aiunt invita Minerva, sed inspiciat an instigatio quaedam et hilaritas naturalisque appulsus vel alius quidam novus impetus aut furor ad hoc exagitet et invitet.

Itaque plus quam satis quod ad hoc propositum attinet monstrasse sufficiat: species mantiae seu divinationis quibusdam sunt numeratae, porro nobis sunt innumerabiles, quandoquidem nihil est ex quo significatio eventuum non possit desumi. At vero significatorum alia sunt propinqua, alia sunt remota, alia longinqua, alia proxima. Ideoque cum selectiora nobis undique sese offerant et particularium particularia, quid opus est in omnibus vel ad astra tantum vel ad remotos numeros? Ideo medicus signa praeter ea vulgaria quae ex partibus et excrementis, ex coloribus rerum, principia divinandi habet etiam alia proximiora ex occursibus et circumstantiis, ut dictum est, sed haec non sine respectu temporis et loci et ordinis mutationum et alterationum, quibus cognoscat quomodo concordet vim subiecti inferioris cum partibus lucis, seu diei et tenebrarum, ut dictum est supra in parte, et in parte dicitur inferius sequenti tractatu.

DE NUMERO ET MENSURA.

Praeter rationem temporis, quo omnia distribuuntur, elargiuntur, quod Salomon etiam ad septem capita redegit, cum dixit 'omnia tempus habent, et suis spatiis transeunt universa sub sole', subdividit septem contradictoria cum quatuordecim membris: tempus gaudendi, tempus tristandi, tempus colligendi, spargendi etc. Et Christus dixit se 'plenitudine temporis' venisse; cum premeretur ab adversariis, dixit 'haec dies vestra et potestas tenebrarum'; cum aufugisset a volentibus eum lapidare nec multo post ad eos iterum redire vellet, obiicientibus discipulis 'nunc volebant te lapidare et vis reverti?', respondit 'nonne duodecim horae sunt diei?' - ubi nihil apertius quam quod non omnis hora dat omnia et eadem, sed varia variae. Mitto ut in ceremoniis duarum famosissimarum legum vel trium festa, cultus ad certa tempora praecipiantur, neomeniae, sabbata, scenopegiae, paschata, item fasta et nefasta tempora sunt notata, de quibus particulariter alibi a nobis; ita et numerus certus, cer tae vices requiruntur in multis, in variisque variae, et nos notavimus quibus debeatur monas, quibus binarium, quibus ternarium usque ad decadem et praeter haec ad duodenarium. Subindeque facile est colligere quomodo numeri isti componantur ex digitis et articulis vel digitis cum digitis, ex istis elementis seu primis partibus omnia componuntur, notatum est. Serpens semel arundine

percussus rumpitur, verum denuo ad binarium resolidatur. Si quis iterato e domo exeat ad aliquid faciendum, vix unquam felicem inveniet et ad libitum quod quaerit. Unde consulitur in symbolo Pythagorae, licet occulte, cum exieris e domo, ne redeas, vel reversus mane. Orationes maxima ex parte ternarium, similiter et adiurationes requirunt etc., quinarium cautelae adversus malos daemones, in septenario vulgata est certa virtus posthumi ad curandas scrophulas. Mitto alia exempla quibus referti sunt experimentarii libri.

Quod dicimus de numero, item de mensura intelligimus, quae nihil aliud est nisi numerus in continuo vel liquido vel arido vel qualitate activa vel passiva et caeteris.

Et haec sunt praecipua capita, circa quae oportet meditari, aggregare universalialia, exercere actum contemplationis et applicare praxes eum qui plene magiam vult in pristinum et nobilissimum statum instaurare. Et de his satis.